

УДК 81'243:82-96:378.4(61)-057.875

Аліна Марлова

ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ ГОТОВНОСТІ ДО ОПРАЦЮВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ФАХОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Одним із найважливіших завдань курсу іноземної мови у вищих медичних навчальних закладах є навчання студентів ефективного опрацювання фахової літератури іноземною мовою з метою здобуття професійно значущої інформації. Успішне вирішення цього завдання можливе за умови сформованості готовності майбутніх лікарів до цього виду діяльності.

Виділення критеріїв дозволить зробити висновки щодо ступеня сформованості цього складного особистісного утворення у студентів вищих медичних навчальних закладів. У дослідженні мотивації вивчення іноземної мови студентами економічних спеціальностей О. Яцишин виділяє такі критерії та показники сформованості в особистості стійких позитивних мотивів вивчення іноземної мови: ініціативність, самостійність, старанність, наполегливість, емоційність [6].

З огляду на сутність і компоненти готовності студентів вищих педагогічних закладів освіти до іншомовного спілкування Л. Гапоненко виділяє такі критерії: позитивна мотивація і спрямованість студентів на іншомовне спілкування; знання студентів про іншомовне спілкування та його роль у професійній діяльності вчителя; комунікативні вміння студента; самооцінка студентами власної комунікативної поведінки [1].

Сформованість компонентів готовності до читання іноземної фахової літератури у студентів педагогічного коледжу О. Полякова визначає рівнем сформованості таких показників: формування на міжпредметній основі теоретичних знань про мовленнєву діяльність; формування знань і вмінь із методики викладання англійської мови у початкових класах; практичне оволодіння видами мовленнєвої діяльності як засобом професійного спілкування; формування загальнолінгвістичного світогляду [4].

Готовність до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності Н. Логутіна розглядає як систему мотиваційного, змістового й операційного компонентів і виводить такі показники готовності: інтерес до роботи; інформаційна обізнаність; блок, що передбачає операції цілепередбачення [3].

Водночас у загальному огляді наукових джерел не виявлено спеціальних праць, присвячених дослідженню показників і рівнів готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури у майбутніх лікарів.

Метою статті є визначення показників критеріїв і рівнів готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури у студентів вищих медичних навчальних закладів.

Аналіз різних поглядів на сутність готовності та специфіка опрацювання іншомовної фахової літератури в медичному університеті дозволили визначити готовність до опрацювання іншомовної фахової літератури у студентів вищих медичних навчальних закладів як складне особистісне утворення майбутнього лікаря, за якого він усвідомлює важливість опрацювання для професійного самовдосконалення та має необхідні для цього знання, вміння, навички. Структура готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури включає три компоненти: мотиваційний, когнітивний і дієвий.

Критерії готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури відображають компоненти досліджуваної готовності, а показники критеріїв розглядаються як ознаки сформованості готовності та виступають вихідними моментами для виявлення рівнів готовності.

Отже, критерії готовності майбутніх лікарів до опрацювання іншомовної фахової літератури є такі: мотиваційний (спрямованість мотивації на роботу з фаховою літературою іноземною мовою); когнітивний (система знань про опрацювання іншомовної фахової літератури); дієвий (система вмінь опрацювання іншомовної фахової літератури).

Відповідно сформованість готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури визначається за такими показниками: потреба в опрацюванні іншомовної фахової літератури для професійного самовдосконалення, позитивне ставлення до вивчення іноземної мови, організованість і самостійність під час роботи з фаховими текстами іноземною мовою; знання лексики, граматики, словотворення, монологічного і діалогічного мовлення; довідкові вміння, вміння гнучкого читання, вміння перекладу та компресії тексту.

Під рівнем готовності студентів до опрацювання іншомовної фахової літератури ми розуміємо якісний облік зазначених вище показників.

Для визначення сформованості готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури у студентів вищих медичних навчальних закладів було виділено три рівні: емпірично-інтуїтивний (низький), репродуктивний (середній), творчий (високий).

Описуючи знання та вміння у сфері функціонування іншомовної мовленнєвої діяльності, ми виходили з рівнів володіння мовою A2, B1, B2+,

визначених Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти [2] та складеної на їх основі Програми з англійської мови для професійного спілкування [5], які співпадають, відповідно, з емпірично-інтуїтивним (низьким), репродуктивним (середнім) і творчим (високим) рівнями сформованості готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури.

Отже, керуючись зазначеними вище показниками, можна так описати три рівні сформованості готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури у студентів вищих медичних навчальних закладів.

Емпірично-інтуїтивний (низький) рівень сформованості готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури відповідає малоосвідомленій потребі в опрацюванні іншомовної фахової літератури для поповнення знань із теоретичних і клінічних дисциплін, а також негативно-пасивному ставленню до вивчення іноземної мови професійного спрямування. У студентів з емпірично-інтуїтивним рівнем погано розвинуті такі якості, як організованість і самостійність під час роботи з іншомовними фаховими текстами. При вивченні іноземної мови вони часто діють інертно навіть при ініціативі з боку інших.

Що стосується мовленнєвої діяльності, то емпірично-інтуїтивний рівень сформованості готовності відповідає слабкому володінню іноземною мовою як у рецептивних, так і в репродуктивних видах мовлення. Студенти з емпірично-інтуїтивним рівнем можуть продукувати та сприймати прості короткі повсякденні вирази для задоволення простих потреб конкретного типу; можуть вживати базові фрази і речення та спілкуватися засвоєними фразами із декількох слів; мають обмежений репертуар коротких засвоєних фраз, що охоплюють передбачувані життєві ситуації; часті невдачі та непорозуміння трапляються у незвичайних ситуаціях. Студенти з емпірично-інтуїтивним рівнем сформованості готовності погано володіють медичною термінологією, не можуть розпізнати греко-латинські терміоеlementи, знають мало слів, які забезпечують логічні зв'язки між окремими елементами висловлювання. Вони розпізнають формальні ознаки лише простих граматичних структур і не володіють теоретичними основами перекладу та компресії тексту.

Емпірично-інтуїтивний рівень сформованості готовності відповідає малоефективному використанню довідкових ресурсів під час роботи з фаховими текстами іноземною мовою. Студенти з емпірично-інтуїтивним рівнем не вміють орієнтуватися у довідкових матеріалах і засобах, щоб знайти конкретну інформацію, пов'язану з процесом опрацювання іншомовної фахової літератури, користуючись для цього сторінкою змісту або покажчиком; не знають про види й устрій словників, інших

довідників і не вміють користуватися ними; не обізнані з дією електронних словників і програмного забезпечення перекладацького спрямування; погано знають про впорядкування бібліотек і не вміють користуватися бібліотечними каталогами різних видів.

З точки зору виконавчих дій емпірично-інтуїтивний рівень сформованості готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури відповідає малосформованим навичкам наукового пошуку необхідної інформації та фактів у іншомовній фаховій літературі (необізнаність щодо можливих джерел – бібліографічних і реферативних видань, структури самого тексту тощо). Студенти з низьким рівнем погано володіють навичками різних видів читання, читаючи різні тексти з однаковою швидкістю, часто повертаючись до щойно прочитаного; мають примітивний словниковий запас читання, не володіючи знаннями про конверсію та словобудування; можуть розуміти короткі прості тексти на знайомі теми конкретного типу, що містять широковживану лексику й інтернаціоналізми; можуть знайти спеціальну інформацію у простому письмовому матеріалі, особливо коли є візуальна опора; можуть визначити та відтворити ключові слова та фрази або короткі речення з короткого тексту; погано володіють технікою перекладу – їх переклади є дослівними, без урахування лексико-семантичного устрою мови перекладу; погано володіють вмінням складати вторинні тексти – анотації та реферати до іншомовних фахових матеріалів.

Репродуктивний (середній) рівень сформованості готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури відповідає посередньо усвідомленій потребі в опрацюванні іншомовної фахової літератури для поповнення знань із теоретичних і клінічних дисциплін та пасивно-позитивному ставленню до вивчення іноземної мови професійного спрямування. Студенти з репродуктивним рівнем розуміють важливість самоосвіти та професійної самореалізації засобами іноземної мови, але у них не завжди вистачає достатньо організованості та самостійності, щоб підтримувати ці процеси самостійно. При вивченні іноземної мови вони часто мають потребу в ініціативі з боку інших.

У мовленнєвій діяльності репродуктивний рівень сформованості готовності відповідає посередньому володінню іноземною мовою як у рецептивних, так і в репродуктивних видах мовлення. Студенти з репродуктивним рівнем на достатньому рівні володіють мовленням, щоб висловитись – із певною невпевненістю – на повсякденні теми та сприйняти відповідно подану інформацію, проте лексичні обмеження іноді спричиняють повтор і навіть труднощі при формулюванні. Студенти з репродуктивним

рівнем посередньо володіють медичною термінологією, розпізнають греко-латинські терміноелементи лише з подачі викладача, володіють уривчастими знаннями словотворення, знають невелику кількість слів, які забезпечують логічні зв'язки між окремими елементами висловлювання. Вони розпізнають формальні ознаки основних граматичних структур і володіють базовими знаннями теорії перекладу та компресії тексту.

Що стосується довідкових засобів, то репродуктивний рівень сформованості готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури відповідає задовільному використанню довідкових ресурсів під час роботи з фаховою літературою іноземною мовою. Студенти з репродуктивним рівнем посередньо вміють знаходити конкретну інформацію, пов'язану з процесом опрацювання іншомовної фахової літератури, користуючись для цього сторінкою змісту або покажчиком; знають про види й устрій словників, інших довідників і вміють користуватися ними; іноді обізнані з дією електронних словників і програмного забезпечення перекладацького спрямування та звертаються до них за допомогою; обізнані з упорядкуванням бібліотек, уміють користуватися бібліотечними каталогами на картках, іноді – на мікрочіпах і комп'ютері.

У виконавчій діяльності репродуктивний рівень сформованості готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури відповідає посередньо сформованим навичкам наукового пошуку необхідної інформації та фактів у іншомовній фаховій літературі (обізнаність щодо можливих джерел – бібліографічних і реферативних видань, структури самого тексту тощо). Студенти з репродуктивним рівнем сформованості готовності посередньо володіють навичками різних видів читання – здебільшого знають про їх існування, але рідко застосовують на практиці; мають посередній словниковий запас читання; можуть читати послідовні фактичні тексти про предмети, що стосуються їх сфери й інтересів із задовільним рівнем розуміння; можуть знаходити основні положення в аргументованому тексті з чіткою структурою та визначати послідовність аргументації у низці публікацій, хоча й не завжди детально; можуть узагальнити короткі відрізки інформації з кількох джерел і підсумувати їх; можуть передати своїми словами короткі письмові уривки, використовуючи лексику та граматику тексту-оригіналу; посередньо володіють технікою перекладу – їх переклади є здебільшого функціонально адекватними з дотриманням основної смислової функції оригіналу; посередньо володіють умінням складати вторинні тексти – анотації та реферати до іншомовних фахових матеріалів.

Творчий (високий) рівень сформованості готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури відповідає добре усвідомленій потребі в

опрацюванні іншомовної фахової літератури для поповнення знань із теоретичних і клінічних дисциплін та активно-позитивному ставленню до вивчення іноземної мови професійного спрямування. Студенти з творчим рівнем постійно займаються самоосвітою та професійною самореалізацією засобами іноземної мови. У них добре виражені такі якості, як організованість і самостійність при роботі з іншомовними фаховими текстами. Студенти з творчим рівнем самодостатні та не мають потреби в ініціативі та допомозі з боку інших.

У мовленнєвій діяльності творчий (високий) рівень сформованості готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури відповідає досконалому володінню іноземною мовою як у рецептивних, так і в репродуктивних видах мовлення. Студенти з творчим рівнем можуть чітко висловитися, не маючи потреби в обмеженні того, що хочуть сказати, та мають достатній діапазон мовлення, щоб описати та сприйняти щось чітко, виразити точки зору та розвинути аргументацію без помітних утруднень при пошуках слів, використовуючи складні синтаксичні форми. Студенти з творчим рівнем сформованості готовності добре володіють медичною термінологією, швидко розпізнають греко-латинські терміноелементи, володіють цілісними знаннями словотворення, добре знають слова, які забезпечують логічні зв'язки між окремими елементами висловлювання. Вони розпізнають формальні ознаки всіх граматичних структур і досконало володіють теоретичними основами перекладу та компресії тексту.

Що стосується обізнаності з довідковими засобами, то творчий (високий) рівень сформованості готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури відповідає ефективному використанню довідкових ресурсів під час роботи з фаховою літературою іноземною мовою. Студенти з творчим рівнем вміють знаходити конкретну інформацію, пов'язану з процесом опрацювання іншомовної фахової літератури, користуючись для цього всіма необхідними джерелами – сторінкою змісту, покажчиком, додатками, бібліографією; можуть прогнозувати інформацію, користуючись для цього “ключами”, наприклад, заголовками, підзаголовками, ім'ям автора; знають про види й устрій словників, інших довідників і ефективно користуються ними; обізнані з дією електронних словників і програмного забезпечення перекладацького спрямування та, за необхідності, використовують їх; добре обізнані з упорядкуванням бібліотек, уміють користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, тематичним, системним) на картках, мікрочіпах і комп'ютері.

З точки зору дієвості творчий (високий) рівень сформованості готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури відповідає добре сфор-

мованим навичкам наукового пошуку необхідної інформації та фактів у іншомовній фаховій літературі як у періодичних виданнях, так і в Інтернеті (обізнаність щодо можливих джерел – бібліографічних видань і реферативних видань, структури самого тексту). Студенти з творчим рівнем сформованості готовності можуть читати з високим ступенем самостійності, добре володіють навичками різних видів читання, адаптуючи стиль і швидкість читання до різних текстів і цілей; мають широкий словниковий запас читання; можуть вилучати інформацію, думки і точки зору з вузькоспеціальних джерел у межах своєї сфери; можуть розуміти спеціальні статті поза своїм полем діяльності за умови, якщо можна інколи користуватися словником для підтвердження своєї інтерпретації сприйнятої термінології; можуть розуміти статті та доповіді, що стосуються сучасних проблем, у яких автори мають особливі погляди; можуть узагальнити широкий спектр фактичних текстів, коментуючи протилежні точки зору та головні теми; можуть узагальнити уривки і з статей, що містять певні погляди, аргументи та дискусії; можуть резюмувати весь текст або окремі його частини; добре володіють технікою перекладу – їх переклади є здебільшого адекватними, тобто рівноцінними оригіналу, що передбачає глибоке розуміння предмету перекладу, творчу інтерпретацію оригіналу, і в точності відповідає лексико-граматичному устрою мови перекладу; добре володіють умінням компресії тексту – складанням анотацій і рефератів.

Таким чином, готовність студентів вищих медичних навчальних закладів до опрацювання іншомовної фахової літератури є складним особистісним утворенням, формування якого носить поетапний характер і проходить у своєму розвитку кілька рівнів, кожний із яких визначається ступенем сформованості показників досліджуваної готовності. Критерії готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури відображають основні її структурні компоненти: мотиваційний (означає спрямованість мотивації на роботу з іншомовною фаховою літературою); когнітивний (містить систему знань про опрацювання іншомовної фахової літератури); дієвий (включає систему вмінь опрацювання іншомовної фахової літератури). Показниками готовності студентів вищих медичних навчальних закладів до опрацювання іншомовної фахової літератури за мотиваційним, когнітивним і дієвим критеріями ми пропонуємо визнати такі: потреба в опрацюванні іншомовної фахової літератури для професійного самовдосконалення, позитивне ставлення до вивчення іноземної мови, організованість і самостійність під час роботи з фаховими текстами іноземною мовою; знання лексики, граматики, словотворення, монологічного і діалогічного мо-

влення; довідкові вміння, вміння гнучкого читання, вміння перекладу та компресії тексту. Рівнями сформованості готовності майбутніх лікарів до опрацювання іншомовної фахової літератури є такі: емпірично-інтуїтивний (низький); репродуктивний (середній); творчий (високий). Окреслені показники та рівні дають можливість аналізувати стан сформованості готовності до опрацювання іншомовної фахової літератури у студентів вищих медичних навчальних закладів.

Посилання:

1. Гапоненко Л. П. Формування готовності студентів вищих педагогічних закладів до іншомовного спілкування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Л. П. Гапоненко. — Кривий Ріг, 2003. — 20 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти і вивчення, викладання, оцінювання / Рада з питань співпраці в галузі культури, Комітет з освіти, Відділ сучасних мов, Страсбург. — Київ : Ленвіт, 2003. — 262 с.
3. Логутіна Н. В. Формування готовності до професійного іншомовного спілкування у майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 — Теорія і методика професійної освіти / Н. В. Логутіна. — Вінниця, 2006. — 20 с.
4. Полякова О. Л. Формування готовності до читання іноземної фахової літератури у студентів педагогічного коледжу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 — Теорія і методика професійної освіти / О. Л. Полякова. — К., 2000. — 22 с.
5. Програма з англійської мови для професійного спілкування / [Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін.]. — К. : Ленвіт, 2005. — 119 с.
6. Яцишин О. М. Формування мотивації вивчення іноземної мови студентами економічних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 — Теорія і методика професійної освіти / О. М. Яцишин. — Вінниця, 2004. — 18 с.

References (transliterated and translated):

1. Haponenko L. P. Formuvannia hotovnosti studentiv vyshchych pedahohichnykh zakladiv do ishomovnoho spilkuvannia : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : 13.00.04 “Teoriia i metodyka profesiinoi osvity” (Formation of readiness of higher educational school students for foreign language communication : Author’s abstract of Ph. D. thesis in Pedagogical Sciences : 13.00.04 – Theory and methods of professional education). Kryvyi Rih, 2003. 20 p.
2. Zahalnoievropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity i vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia / Rada z pytan spivpratsi v haluzi kultury, Komitet z osvity, Viddil suchasnykh mov, Strasburh (Common Guidelines on language education and learning, teaching, assessment / Council on cooperation in culture, Education Committee, Modern Languages Division, Strasbourg). Kyiv, 2003. 262 p.
3. Lohutina N. V. Formuvannia hotovnosti do profesiinoho inshomovnoho spilkuvannia u maibutnikh menedzheriv zovnishnoekonomichnoi diialnosti: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 “Teoriia i metodyka profesiinoi osvity” (Formation of readiness for professional foreign language communication of future managers of foreign economic activity : Author’s abstract of Ph. D. thesis in Pedagogical Sciences : 13.00.04 – Theory and methods of professional education). Vinnytsia, 2006. 20 p.
4. Poliakova O. L. Formuvannia hotovnosti do chytannia inozemnoi fakhovoi literatury u studentiv pedahohichnoho koledzhu : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 “Teoriia i metodyka profesiinoi osvity” (Formation of readiness for reading foreign pro-

professional literature of pedagogical college students : Author's abstract of Ph. D. thesis in Pedagogical Sciences : 13.00.04 – Theory and methods of professional education). Kyiv, 2000. 22 p.

5. *Bakaieva H. Ye., Borysenko O. A., Zuienok I. I. et. al.* Prohrama z anhliiskoi movy dlia profesiinoho spilkuvannia (The program in English for Professional Communication). Kyiv, 2005. 119 p.
6. *Yatsyshyn O. M.* Formuvannia motyvatsii vyvchennia inozemnoi movy studentamy ekonomichnykh spetsialnostei : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.04 “Teoriia i metodyka profesiinoi osvity” (Formation of foreign language study motivation of students of economic specialties : Author's abstract of Ph. D. thesis in Pedagogical Sciences : 13.00.04 – Theory and methods of professional education). Vinnytsia, 2004. 18 p.

Стаття надійшла до редакції 26.09.2014

A. Marlova

Показатели и уровни готовности к обработке иноязычной специальной литературы у студентов высших медицинских учебных заведений

Критерии готовности студентов высших медицинских учебных заведений к обработке иноязычной специальной литературы отображают компоненты исследуемой готовности: мотивационный (направленность мотивации на работу с иноязычной специальной литературой), когнитивный (система знаний об обработке иноязычной специальной литературы), деятельный (система умений обработки иноязычной специальной литературы). Сформированность исследуемой готовности определяется по таким показателям критериев: потребность в обработке иноязычной специальной литературы для профессионального самосовершенствования, отношение к изучению иностранного языка, организованность и самостоятельность во время работы с иноязычными специальными текстами; знание лексики, грамматики, словообразования, монологической и диалогической речи; справочные умения, умения гибкого чтения, перевода и компрессии текста. Готовность студентов высших медицинских учебных заведений к обработке иноязычной специальной литературы характеризуется тремя уровнями: эмпирически-интуитивным (низким), репродуктивным (средним) и творческим (высоким).

Ключевые слова: готовность к обработке иноязычной специальной литературы, критерии, показатели и уровни готовности.

A. Marlova

Indices and Levels of Readiness for Foreign Language Professional Literature Reading of Higher Medical School Students

The criteria of the readiness to read foreign language professional literature reflect the components of the studied readiness: motivating (directing motivation to work with the foreign language professional literature), cognitive (the system of knowledge about processing the foreign language professional literature), acting ones (the system of skills of processing the foreign language professional literature). The formation of the studied readiness is defined by such indices of the criteria: the need in processing the foreign language professional literature for the professional self-improvement, the attitude to the study of the foreign language, the good organization and independence during the work with the foreign language professional texts; the knowledge of the vocabulary, grammar, word building, the monologue and dialogue speech; the reference skills, the skills of the fluent reading, translation and compression of the text. The readiness of the students of higher medical educational institutions to process the foreign language professional literature is characterized by three levels: empirically intuitive (low), reproductive (middle) and creative (high) ones.

Key words: readiness to process foreign language professional literature, criteria, indices, and levels of readiness.

Рецензент – кандидат педагогічних наук Л. Ф. Лозинська